CZU 343.6
https://doi.org/10.52507/2345-1106.2025-1.07

EVOLUȚIA ISTORICĂ A REGLEMENTĂRILOR LEGALE PRIVIND INFRACȚIUNILE CONTRA INTEGRITĂȚII CORPORALE ȘI SĂNĂTĂȚII PERSOANEI

CUCIURCĂ Angela,
doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Studii din Europene Moldova
E-mail: cuciurcaangela@mail.ru
https://orcid.org/0000-0002-6929-7231

DUDA Elena-Ana,
doctor în drept, lector universitar,
Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, România
https://orcid.org/0009-0005-5202-9467

PRODAN Svetlana,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Studii din Europene Moldova,
https://orcid.org/0009-0009-4176-9485

REZUMAT

Actualitatea subiectului abordat derivă din faptul că infracțiunile contra sănătății persoanei, constituie cele mai periculoase fapte prejudiciabile din cadrul infracțiunilor contra persoanei, după infracțiunile contra vieții acesteia. În acest context, apare necesitatea elucidării conținutului constitutiv ale acestora, în special focusându-ne atenția asupra componenței de vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, dat fiind și caracterul complex și lipsa de uniformitate în aplicarea acesteia. Mai mult ca atât, actualitatea mai derivă şi din fluctuațiile modificărilor legii penale în vigoare.

Importanța studiului constă în realizarea unei cercetări și analize complexe a aspectelor privind evoluția istorică a reglementărilor legale privind infracțiunile contra integrității corporale și sănătății persoanei.

Faptele social-periculoase îndreptate împotriva persoanei sunt numeroase şi variate. Făcând distincție între faptele îndreptate împotriva drepturilor absolute privitoare la existența fizică şi la principalele atribute ale fiinţei și personalității umane, pe de o parte, şi faptele atribuite împotriva altor drepturi şi interese ale omului, pe de altă parte, surprindem o categorie distinctă de infracțiuni, pe care o putem denumi – Infracțiunea contra persoanei, specifice Capitolelor II, III, IV și VII din Partea specială a Codului penal al Republicii Moldova. Sănătatea reprezintă cel mai important atribut al persoanei, desigur după viaţa acesteia. Sănătatea este esențiala, manifestându-se drept condiție de bază pentru existența și prosperarea altor valori sociale, precum ar fi: cinstea, demnitatea, libertatea, inviolabilitatea sexuală etc.

Cuvinte-cheie: infracțiuni contra integrității corporale și sănătății persoanei, ocrotirea persoanelor, semne de violență, epoca prestatală, reglementări internaționale, integritatea corporală.

HISTORICAL EVOLUTION OF LEGAL REGULATIONS CONCERNING CRIMES AGAINST BODILY INTEGRITY AND HEALTH OF THE PERSON

CUCIURCĂ Angela,
Doctor of Law, Associate Professor,
University of European Studies Moldova
E-mail: cuciurcaangela@mail.ru
https://orcid.org/0000-0002-6929-7231

DUDA Elena-Ana,
Doctor of Law, university lecturer,
"Andrei Şaguna" University, Constanta, Romania
https://orcid.org/0009-0005-5202-9467

PRODAN Svetlana,
Doctor of Law, Associate Professor,
University of European Studies Moldova
https://orcid.org/0009-0009-4176-9485

SUMMARY

The topicality of the subject addressed derives from the fact that crimes against the health of the person constitute the most dangerous prejudicial acts within the crimes against the person, after crimes against his life. In this context, there is a need to elucidate their constitutive content, especially focusing our attention on the component of serious harm to bodily integrity or health, given the complex nature and lack of uniformity in its application. Moreover, the topicality also derives from the fluctuations of the amendments to the criminal law in force.

The importance of the study consists in carrying out a comprehensive research and analysis of the aspects regarding the historical evolution of the legal regulations regarding crimes against bodily integrity and health of the person.

Socially dangerous acts directed against the person are numerous and varied. Making a distinction between acts directed against absolute rights regarding physical existence and the main attributes of the human being and personality, on the one hand, and acts attributed against other human rights and interests, on the other hand, we discover a distinct category of crimes, which we can name – Crimes against the person, specific to Chapters II, III, IV and VII of the Special Part of the Criminal Code of the Republic of Moldova. Health represents the most important attribute of the person, of course after his life. Health is essential, manifesting itself as a basic condition for the existence and prosperity of other social values, such as: honesty, dignity, freedom, sexual inviolability, etc.

Key words: crimes against bodily integrity and health of the person, protection of persons, signs of violence, pre-state era, international regulations, bodily integrity.

Introducere. Evoluția societății în Republica Moldova a determinat implicit și o dezvoltare vertiginoasă a numărului și tipurilor infracțiunilor de vătămate a integrității corporale și a sănătății. Frecvența cu care sunt ele întâlnite, pericolul lor social sporit determină necesitatea de a efectua un studiu complex al acestei probleme. De aceea la etapa actuală se pune un accent deosebit pentru protecția sănătății și integrității omului care, poate fi înțeles inclusiv și din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la unele chestiuni ce țin de aplicarea de către instanțele judecătorești a prevederilor art. 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale nr.8 din 30.10.2009.

Faptele social periculoase îndreptate împotriva omului sunt numeroase și variate. Săvârșirea oricărei infracțiuni grave și medii contra sănătății persoanei cauzate din imprudență, aducând atingerea uneia din valorile sociale care reprezintă atribute, însușiri ale persoanei, pune în pericol sau prejudiciază însăși relațiile sociale care s-au format și se desfășoară pe baza acestor valori sociale. Tratarea acestor infracțiuni de rezonanță în contextul actual al societății noastre urmărește și cunoașterea diversității și complexității cauzelor săvârșirii lor, pentru a interpreta corect concluziile ce decurg din cazuistica existentă, supusă analizei și investigației științifice.

Materiale și metode. Cercetarea materializată în prezentul studiu a fost realizată prin aplicarea metodei construcției abstracte, a interpretării logice a normelor de drept, metoda analitică, precum și metoda comparării.

Procesul de realizare a studiului a inclus examinarea prevederilor legale existente, materiale pe această temă și anume: - legislația națională și internațională care reglementează evoluția istorică a infracțiunilor contra integrității corporale și sănătății persoanei; - jurisprudența relevantă la nivel național și internațional.

Rezultate și discuții. Analizând evoluția istorică a reglementărilor legale privind infracțiunile contra integrității corporale și sănătății persoanei, trebuie să menționăm faptul că, ocrotirea persoanelor împotriva semnelor de violență care le pun în pericol viața și sănătatea, s-a impus încă din epocile cele mai vechi.

Datorită concepției animiste care exista la popoarele îndepărtate, era afirmat că tot ce este însuflețit, posedă un suflet sau spirit, fie că se referă la un obiect, o plantă sau un animal.

Din cele mai îndepărtate vremuri, datorită faptului că viața și sănătatea omului au constituit importante valori sociale, erau asigurate cu protecție față de vătămările care li se puteau pricinui, aceasta fiind principala preocupare a societății.

Încă în Codului lui Hammurabi, se conțineau prevederi referitoare la faptele prejudiciabile contra integrității corporale sau sănătății persoanei, de genul: „*Omorul unui om, indiferent de faptul dacă era intenționat sau nu, se pedepsea cu moartea pentru vinovat sau a unei rude a lui, pe când vătămarea neintenționată a unei persoane în timpul unei încăierări ori provocarea anumitor răni în situații similare, deja nu mai includea tragerea la răspundere*".

Sau în art. 218 avem următoarea dispoziție: „*Medicul care din neatenție, într-o altă versiune, neștiința sau neglijența, în timpul operației a scos ochiul bolnavului, acestuia trebuia să i se taie doar mâna, și aceasta, dacă victima era om liber, iar dacă pacientul era sclav, stăpânului i se oferea alt sclav în locul celui care murise*" [9, p. 81].

Pe teritoriul actualei Republici Moldova, în epoca prestatală relațiile sociale ale geto-dacilor erau reglementate prin norme de conduită fără caracter juridic, norme respectate de bună voie de către membrii societății, care fiind formulate în versuri, erau învățate pe de rost, cântate, ca semn de atașament, chiar de afecțiune față de ele.

În această perioadă, sancționarea faptelor care atentau la viața și sănătatea persoanei urmăreau răzbunarea sângelui. Cu timpul însă statul a interzis răzbunarea, tinzând să treacă în competența sa împărțirea justiției.

Procesul de trecere de la societatea gentilică la organizarea politică s-a încheiat în vremea regelui Burebista, prin unificarea triburilor în cadrul statului dac, concomitent cu formarea căruia au apărut și normele juridice, în locul obiceiurilor. Și, deși, formal atribuțiile privind realizarea justiției au fost preluate integral de către organele statului, în practică, mai ales pentru cazurile de vătămare corporală, a continuat să se aplice și

sistemul răzbunării sângelui [2, p. 3].

În ***Evul Mediu***, legile aveau caracterul feudal și canonic. Una din cele mai importante legi, „*Corpul Iuri Canonici*" (1140), a reglementat infracțiunile sub dublu aspect: al neînsemnații ordinii divine și al leziunilor aduse omului.

Personalitatea umană și drepturile omului au constituit obiectul de cercetare al filosofilor, juriștilor și politicienilor, fapt care a dus la adoptarea în ***Anglia,*** la data de 15 iunie 1215, a primului act care se pronunță asupra drepturilor și libertăților persoanei – „*Magna Carta Libertatum*". Acest document a stat la baza elaborării ulterioare a „*Declarației Americane de Independență"* din 1776, și la *Constituția Statelor Unite* din 1791. Cel mai complet act în materia drepturilor omului îl constituie însă „*Declarația Universală a Drepturilor Omului*" – adoptată la 10 decembrie 1948 de Adunarea Generală a ONU, care menționează că „orice om are dreptul la viață, la libertate și la inviolabilitate" [11, p. 13].

Adoptarea acestor acte au dezvoltat o tendință de perfecționare a reglementărilor privind determinarea și apărarea drepturilor omului, elaborându-se în 1950 Pactul cu privire la drepturile civile și politice – „*Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale*", „*Documentul Reuniunii de la Copenhaga*" și al „*Conferinței pentru dimensionarea umană a C.S.C.E.*".

Apariția reglementărilor internaționale a determinat lumea să-și conformeze prevederile naționale în domeniu, cuprinzând anumite metode de apărare a celor mai importante valori sociale – ***viața și integritatea corporală*** a persoanei.

În spațiul moldav, această perioadă se manifestă prin faptul că infracțiunea era tratată ca pricinuire a unei daune materiale, morale și fizice, de aceea scopul pedepsei era, în principiu, repararea daunei, răzbunarea sângelui fiind o etapă deja depășită.

Diferențierea socială nu era prea avansată, astfel încât și scara valorilor sociale apărate prin sancțiuni penale avea în vârf personalitatea și nu averea, fapt pentru care și din toate infracțiunile, cele contra personalității (ca de exemplu: omorul, pricinuirea rănilor) erau sancționate cu o amendă judiciară, plătită în capete de vite, aceasta fiind considerată ca cea mai gravă pedeapsă [1, p. 27].

Urmează modificări semnificative după constituirea statului, cu rezonanță și asupra persoanei și sănătății acesteia, ca valori ocrotite de lege.

Respectiv în Moldova medievală, cele mai grave infracțiuni devin deja cele contra statului, ca trădarea domnitorului, uzurparea puterii domnești ș.a., care erau pedepsite cu moartea chiar. În timp ce infracțiunile contra persoanei (unde se includ și cele contra sănătății acesteia), se plasează în cadrul celor cinci categorii de infracțiuni, pe locul 4, pedepsele fiind cu mult mai ușoare, pentru omor aplicându-se amenda.

În secolului al XVIII-lea au avut loc o serie de războaie ruso-turce. Așa s-a răspândit și „porunca" Ecaterinei II-a din 1768, de codificare, în care au nimerit multe principii ale lui Voltaire, Diderot ș.a., cum ar fi: egalitatea tuturor în fața legii, interzicerea torturilor ș.a.

Ca urmare a acestei porunci, răspândită prin intermediul ofițerilor și pe teritoriul Moldovei, se mențin acele cinci categorii de infracțiuni, cea contra personalității deja ocupând locul 2, după infracțiunile contra statului.

După Unirea Principatelor, ca urmare a unificării legislative, cele mai grave crime rămân, în continuare, a fi crimele contra ordinii de drept și organizării social-politice, ca de altfel și în contextul de după unirea Basarabiei cu România, unde cele mai grave infecțiuni, erau cele îndreptate împotriva orânduirii sovietice [8, p. 127].

Cu referire la legea penală de după, menționăm că CP RM din 1961 (abrogat), [6] deja reprezintă un pas spre recatalogarea valorilor sociale protejate de stat, plasând persoana pe cea dintâi poziție. În acest sens aducem ca confirmare dispoziția art.1 al actului normativ menționat, având drept denumire – *Sarcinile Codului penal,* cu următorul conținut: „Codul penal are sarcina de a ocroti viața şi sănătatea persoanei, drepturile şi libertățile cetățenilor, proprietatea, orânduirea de stat, sistemul politic şi economic, precum şi întreaga ordine de drept de orice atentat criminal".

Totuși în Partea Specială, primul capitol este Capitolul denumit: Infracțiuni contra statului, după care abia este Capitolul II: Infracțiuni contra vieții, sănătății, libertății și demnității persoanei.

În orice caz, deja această lege penală, conține în contextul său fapta, care formează obiectul studiului în cauză, având următorul subtext:

Articolul 99. Vătămarea gravă sau mai puţin gravă a integrităţii corporale, cauzată prin imprudenţă.

Vătămarea gravă sau mai puţin gravă a integrităţii corporale, cauzată prin imprudenţă, - se pedepseşte fie cu privaţiune de libertate până la doi ani, fie cu amendă în mărime de o sută de salarii minime [6].

Spre deosebire de legislația penală precedentă, actualul Cod penal al RM a schimbat ierarhia valorilor social ocrotite de legea penală, recurgând la următoarea structură: persoană – societate – stat, punând în fața valoarea supremă – persoana umană. Această modificare a fost determinată de schimbările esențiale ca au avut loc în politica penală a statului și în alte domenii ale vieții sociale, de reorientarea priorităților și valorilor [3, p. 50].

Ierarhia obiectelor protejate de normele legii penale reflectă consecutivitate capitolelor din Partea Specială a CP, atribuind o protecție diversificată și preferențială anumitor valori.

Codul penal plasează pe primul loc, apărarea juridică a valorilor general-umane – persoana, drepturile și libertățile omului și cetățeanului. Apărarea prioritară a personalității este preluată din tradiția ce exista în statele cu democrație dezvoltată, transpusă în prevederile art. 24-25 din Constituția Republicii Moldova [4]. Astfel, statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, declarând că libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

Cât privește infracțiunea ce formează obiectul de referință al studiului în cauză, în cadrul penal actual, aceasta se regăsește în Capitolul II – Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei, în art.157, având următorul conținut: *Vătămarea gravă ori medie a integrităţii corporale sau a sănătăţii cauzată din imprudenţă - se pedepseşte cu amendă în mărime de până la 300 unităţi convenţionale sau cu muncă neremunerată în folosul*

comunității de la 180 la 240 ore, sau cu închisoare de până la 2 ani [5].

Concluzii. În final conchidem că, analiza de ansamblu a tuturor materialelor ştiinţifice destinate vătămării grave ori medii a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență ne-a convins că cele mai mari probleme apar pe fundalul analizei juridico- penale, nicidecum însă criminologice, căci ultimul aspect, trebuie să recunoaștem, se bucură de o revelaţie ştiinţifică temeinică în literatura de specialitate.

Analizând evoluția istorică a reglementărilor legale cu privire la răspunderea pentru infracțiunile contra integrității corporale și sănătății persoanei, trebuie să menționăm faptul că, ocrotirea persoanelor împotriva semnelor de violență care le pun în pericol viața și sănătatea, s-a impus încă din epocile cele mai vechi.

Datorită concepției animiste care exista la popoarele îndepărtate, era afirmat că tot ce este însuflețit, posedă un suflet sau spirit, fie că se referă la un obiect, o plantă sau un animal.

Din cele mai îndepărtate vremuri, datorită faptului că viața și sănătatea omului au constituit importante valori sociale, erau asigurate cu protecție față de vătămările care li se puteau pricinui, aceasta fiind principala preocupare a societății.

Spre deosebire de legislația penală precedentă, actualul Cod penal al RM a schimbat ierarhia valorilor social ocrotite de legea penală, recurgând la următoarea structură: persoană – societate – stat, punând în fața valoarea supremă – persoana umană. Această modificare a fost determinată de schimbările esențiale ca au avut loc în politica penală a statului și în alte domenii ale vieții sociale, de reorientarea priorităților și valorilor.

În concluzie rezultă că, în esență infracțiunea prevăzută la art.157 CP RM este similară celorlalte infracțiuni contra persoanei, reieșind din obiectul juridic și material de atentare, precum și particularităților care caracterizează latura obiectivă. Principală distincție, care a și determinat legiuitorul să o formeze drept componență distinctă de infracțiune, stabilind o sancțiune pe măsura gradului prejudiciabil pe care îl prezintă, în raport cu celelalte fapte din acest subgrup identificat în cadrul Capitolul II al PS CP RM, se referă la forma vinovăției, aceasta putând fi comisă exclusiv din imprudență.

Referințe bibliografice:

1. ARAMĂ, E. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Reclama,1995. 423 p.
2. BULAI C. Drept penal român. Partea generală. Vol. I. Bucureşti: ALL Beck, 1992. 233 p.
3. BRÎNZĂ S. Infracţiuni contra vieţii, sănătăţii, libertăţii şi demnităţii persoanei. Chişinău: CEP USM, 1999. 234 p.
4. Constituția Republici Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1 din 12.08.1994.
5. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.
6. Codul Penal al RSSM, adoptat prin Legea din 24 martie 1961. Veștile RSSM, 1961, nr.10, art. 41. http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=314072 (vizitat 12.03.2025).
7. Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată la 10.12.1948; ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217 din 28.07.1990, în vigoare din 28.07.1990. În: Tratate Internaționale Nr. 1 art. 12.
8. HANGA V. Marii legiuitori ai lumii. Bucureşti: Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1997. 432p.
9. HORIA C. M. Lumea antică - Mic dicționar bibliografic. Chișinău: Universitas. 1993. 354p.
10. Pactul internațional cu privire la drepturile civile şi politice din 16.12.1966; ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28. 07. 90, în vigoare pentru Republica Moldova din 26 aprilie 1993. În: Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974.
11. SZABO I. Fondements historiques et developpment des droits de l'homme, UNESCO. Paris: Dalloz, 1978. 375 p.